Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри всесвітньої історії

Ігор ОПРЯ
26 серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ООК 25 ІСТОРІЯ СВІТОВИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ
(2 модуль)

підготовки фахівців *першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*
за освітньо-професійною програмою *Середня освіта (Географія. Історія)*
за спеціальністю *014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)*
предметною спеціальністю 014.07. Середня освіта (Географія)
галузі знань *01 Освіта / Педагогіка*
мова навчання: *українська*

2025-2026 навчальний рік

Розробник програми: Олександр ЮГА, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії

Затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № 10 від 26 серпня 2025 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми Станіслав ПРИДЕТКЕВИЧ

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. **Мета студіювання навчальної дисципліни** "Історія світових цивілізацій" (доба середньовіччя) полягає у глибокому професійному засвоєнні здобувачами вищої освіти 2 курсу ОС Бакалавр спеціальності 014 Середня освіта (Географія) за ОПП Середня освіта (Географія. Історія та громадянська освіта) закономірностей та особливостей розвитку народів і країн Європи упродовж останьої третини V – кінця XV ст. як органічної і нерозривної складової розвитку світової цивілізації.

Основні завдання:

– визначити предмет і завдання курсу, а також основні поняття та терміни;

– висвітлити місце і роль дисципліни в системі історичних наук;

– показати зв'язок дисципліни з іншими історичними та неісторичними науками;

– визначити прикметні риси типологічних моделей соціально-економічного й політичного розвитку суспільств Європи в добу середньовіччя, специфіку їх соціальної стратифікації;

– виявити спільне і відмінне у розвитку соціально-економічних відносин в країнах Європи останьої третини V – кінця XV ст.;

– з'ясувати загальні закономірності й специфіку політичного і духовно-культурного розвитку європейських країн;

– продемонструвати роль релігійного фактору у політичному і духовному житті європейського суспільства;

– показати конкретно-історичний розвиток країн, визначальних процесів, явищ, подій, витоки ідей формування громадянського суспільства;

– вдосконалити уміння здобувачів вищої освіти працювати з джерелами;

– сприяти засвоєнню здобувачами вищої освіти хронології та основних наукових понять;

– закріпити навички працювати з історичною картою.

2. **Обсяг дисципліни**

Найменування показників	**Характеристика навчальної дисципліни**	
Семестр вивчення	3	4
Кількість кредитів ЄКТС	2	4
Загальний обсяг годин	60	120
Кількість годин навчальних занять	30	60
Лекційні заняття	16	36
Практичні заняття		
Семінарські заняття	14	24
Лабораторні заняття		
Самостійна та індивідуальна робота	30	60
Форма підсумкового контролю		екзамен

3. **Статус дисципліни** *обов'язковий освітній компонент професійної підготовки*

4. **Передумови для вивчення дисципліни:** вивченню дисципліни "Історія світових цивілізацій" (доба середньовіччя) передували такі освітні компоненти як "Історія України", "Історія світових цивілізацій" (доба античності). Їх вивчення дозволило сформувати в учнів систему знань про передумови формування середньовічної Європи та вплив на процеси державотворення на європейському континенті античних традицій, а також співставляти їх з подібними процесами в історії України зазначеного періоду.

5. **Програмні компетентності навчання**

Інтегральна компетентність	Здатність виконувати спеціалізовані практичні завдання та вирішувати проблеми з організації базової середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів педагогіки, психології, а також методики навчання та предметних знань з географії, історії та громадянської освіти і характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти.
Загальні компетентності	**ЗК 02.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	**СК 12.** Оперування у професійній діяльності базовими знаннями про особливості розвитку людства у різні історичні періоди. Здатність до застосування знань для проведення логічних зіставлень зі сучасністю. Розуміння основних закономірностей й особливостей соціально-політичного й економічного розвитку країн і регіонів світу, співставлення їх спільних та відмінних рис.

6. **Прогнозовані результати навчання:**

ПРН 01 Знання та розуміння основних концепцій, парадигм, теорії та загальної структури історичної наук, предмету їх дослідження, місця і зв'язків в системі наук.

ПРН 02. Вільне володіння історичною термінологією і номенклатурою.

ПРН 09. Знання основних історичних подій та етапів розвитку світових цивілізацій та території України.

ПРН 11 Уміння охарактеризувати природні та суспільні просторові утворення, пояснити їх особливості і взаємозв'язки, сформовані географічним положенням та історичними чинниками.

7. **Методи навчання:** Словесні, наочні методи: лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут; метод критичного аналізу джерел та наукової літератури; метод моделювання історичних ситуацій; робота з інтернет публікаціями, створення й демонстрування презентацій; технології дистанційного навчання.

8. **Засоби діагностики результатів навчання:** усне опитування, тести, поточні самостійні роботи за результатами попередньо вивченої теми, модульна контрольна робота, написання есе і рефератів, зокрема із використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища MOODLE (за відповідних умов переходу до формату онлайн навчання).

9. **Програма навчальної дисципліни**

Назви змістових модулів і тем	**Кількість годин**						
	Разом	**у тому числі**					
		лекційні заняття	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
І семестр **Змістовий модуль 1. Народи і країни Європи в V – середині XI століть**							
Тема 1. Вступ. Середньовічна Європа як простір формування ранніх інститутів громадянського суспільства	3	2				1	
Тема 2. «Велике переселення	4	2				2	

народів» і виникнення «варварських королівств» в Західній Європі							
Тема 3. Германські племена в перших століттях н.е. (за творами Юлія Цезаря та Корнелія Тацита)	2					2	
Тема 4. Гунни в добу «Великого переселення народів»	1					1	
Тема 5. Держава франків за часів Меровингів	5	2		2		1	
Тема 6. Держава франків за часів Каролінгів	5	2		2		1	
Тема 7. Населення Скандинавії в раннє середньовіччя	2					2	
Тема 8. Візантійська імперія в V – першій половині VII ст.: суспільно-політичні структури та передумови формування громадянського суспільства	5	2		2		1	
Тема 9. Візантійська імперія в другій половині VII – першій половині IX ст.: еволюція державних і суспільних інститутів у контексті становлення громадянського суспільства	2					2	
Тема 10. Південні і західні слов'яни в V – на поч. IX ст.	2					2	
Тема 11. Населення Піренейського півострова в раннє середньовіччя. Італія в VI – VIII ст.	2					2	
Тема 12. Західна Європа наприкінці раннього середньовіччя	2					2	
Тема 13. Візантійська імперія в IX – XI ст.	3	2				1	
Тема 14. Франція в IX – XI ст.	3			2		1	
Тема 15. Англія V – середини XI ст.	3			2		1	
Тема 16. Італія VIII – X ст.	4	2				2	
Тема 12. Німеччина в IX – XI ст.	3			2		1	
Тема 13. Південні слов'яни в IX – XI ст.	2					2	
Тема 14. Релігія і церква в добу раннього середньовіччя	5	2		2		1	
Тема 15. Культура Європи в добу раннього середньовіччя	2					2	
Разом годин за I семестр	**60**	**16**		**14**		**30**	

II семестр **Змістовий модуль 2. Особливості соціально-економічного й суспільно-політичного розвитку країн Європи у другій половині XI – XV ст.**							
Тема 1. Становлення міст у Західній Європі та розвиток міського	8	4		2		2	

самоврядування як підґрунтя громадянського суспільства							
Тема 2. Хрестові походи та їх історичне значення	10	4		4		2	
Тема 3. Англія в XI – XIII ст.	8	2		2		4	
Тема 4. Франція в XI – XIII ст.	6	2		2		2	
Тема 5. Німеччина в XI – XIII ст.	6	2		2		2	
Тема 6. Італія в XI – XIII ст.	6	2				4	
Тема 7. Країни Піренейського півострова в XI – XIII ст.	4					4	
Тема 8. Англія в XIV – XV ст.	8	2		2		4	
Тема 9. Франція в XIV – XV ст.	8	2		2		4	
Тема 10. Столітня війна	10	4		2		4	
Тема 11. Німеччина в XIV – XV ст.	8	2		2		4	
Тема 12. Італія в XIV – XV ст.	8	2		2		4	
Тема 13. Іспанія та Португалія в XIV – XV ст.	6	2				4	
Тема 14. Скандинавські країни в XIV – XV ст.	4					4	
Тема 15. Візантія наприкінці XIII – середині XV ст.	6	2				4	
Тема 16. Християнська церква в житті пізньосередньовічної Європи	8	2		2		4	
Тема 17. Раннє Відродження і гуманізм в Італії (XIV – XV ст.)	6	2				4	
Разом годин	**120**	**36**		**24**		**60**	

10. **Форми поточного та підсумкового контролю**

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового контролю (поточні письмові самостійні роботи за результатами попередньо вивченої теми). Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.

11. **Критерії оцінювання результатів навчання**

Увесь навчальний курс оцінюється в 100 балів.

Участь в роботі у

продовж семестру – ***60 балів***.

В поточне оцінювання включається: семінарські заняття – 23 бали, модульна контрольна робота – 25 балів, самостійна робота – 12 балів.

Поточний контроль

Максимальна кількість балів, яку можна отримати на одному семінарському занятті за умови виконання усіх різновидів роботи, передбачених планом заняття – 12 балів. Рейтинговий бал за результатами семінарських занять – **23 бали.**

Умови допуску до підсумкового контролю: обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність упродовж семестру на семінарських заняттях, відвідування/відпрацювання усіх семінарських занять, написання МКР та виконання завдань самостійної роботи.

Поточний і модульний контроль (100 балів)				**Сума**
Змістовий модуль 1				**100**
Поточний контроль	МКР	Самостійна робота	Екзамен	
23 бали	25 балів	12 балів	40 балів	

Оцінювання семінарського заняття

Оцінювання на семінарських заняттях відбувається за 12-бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Рівні навчальних досягнень	**Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)**	**Критерії оцінювання**
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так» чи „ні».
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого матеріалу, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так» чи „ні».
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості узагальнення.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний певною мірою відтворити його; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
	5	Здобувач вищої освіти знає половину навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості узагальнення але окремі висновки не логічні, не послідовні.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину

		матеріалу; вміє застосовувати знання, користуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовує термінологію; здатен скласти таблиці, схеми.
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він достатньо вільно застосовує вивчений матеріал; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможній самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. «Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені Івана Огієнка» URL: https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view

Оцінювання самостійної роботи

Самостійна робота полягає у виконанні здобувачами вищої освіти есе із запропонованого переліку тем.

Вимоги до есе:

- Обсяг – 8-10 сторінок.
- Поділ на структурні елементи, які зазначені у змісті роботи.
- Вступ, у якому обґрунтовано актуальність теми, визначено мету та завдання роботи.
- Список використаних джерел та літератури (не менше 7 позицій).
- Посилання у тексті на використані праці.
- Власні висновки.

Максимальний бал за виконання самостійної роботи – 12 балів. Мінімальний бал, необхідний для зарахування реферату – 7 балів (60 %).

Оцінювання модульної контрольної роботи (25 балів)

Після вивчення усього матеріалу здобувачі вищої освіти пишуть модульну контрольну роботу (МКР).

Модульна контрольна робота (МКР) є обов'язковою складовою підсумкового контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з овітнього компоненту "Історія світових цивілізацій" (доба античності). Вона розрахована на 1 год. і складається з чотирьох варіантів. Кожен з варіантів складається з трьох рівнів: перший рівень включає чотири питання тестового характеру. Другий рівень включає в себе чотири поняття, зміст яких необхідно розкрити. Третій рівень містить два питання творчого характеру.

За виконання завдань першого рівня здобувач вищої освіти може отримати максимум 5 балів, за завдання другого рівня – 8 балів, за третій – творчий рівень – 12 балів. Максимальний бал за МКР – **25 балів**, мінімальний – 13 балів.

З освітнього компоненту здобувачі вищої освіти пишуть одну модульну контрольну роботу.

Критерії оцінювання

Шкала ECTS	Бали	Критерії оцінювання
«відмінно»	**22–25 балів**	Здобувач вищої освіти у відповідях на питання демонструє глибокі знання, повною мірою володіє матеріалом, що дозволяє виявляти розуміння змісту предмету, його основних положень, категоріального апарату тощо, може обґрунтовувати свої судження, аргументуючи правильну відповідь, логічно та послідовно формулює текст відповіді на поставлене завдання.
«добре»	**17–21 балів**	Результати відповідей здобувача вищої освіти відповідають тим самим вимогам, що й для оцінки «відмінно», але при цьому здобувач допускає певні неточності та незначні помилки. Здобувач володіє матеріалом, правильно відповідаючи на поставлені завдання, логічно формулює відповіді, намагаючись аргументувати їх.

«задовільно»	**13–16 балів**	Відповіді здобувача вищої освіти на питання дозволяють виявити знання і розуміння основних положень предмета, певне володіння категоріальним апаратом, проте характеризуються фрагментарністю, відсутністю повноти та аргументованості. Здобувач допускає помилки при відповідях на питання, не вміє достатньо обґрунтувати свої судження.
«незадовільно»	**0–12 балів (не зараховано)**	Відповіді здобувача вищої освіти на питання не виявили знань та розуміння основних положень предмета, що спричинило значну кількість помилок або, взагалі, повну/часткову відсутність відповідей. Здобувач не вміє логічно побудувати відповідь, обґрунтовувати свої судження, плутається у розумінні категоріального апарату тощо.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. URL: https://integrity.kpnu.edu.ua/

Визнання результатів неформальної та (або) інформальної освіти

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та/або інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно «Порядку визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)», зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі). URL: https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view

В неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту освітнього компоненту (окремій темі);
- підготовка конкурсної наукової роботи;
- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді;

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;
- громадська або волонтерська діяльність.

Семестровий екзамен (40 балів)

Білет екзамену складається з трьох теоретичних питань, перші два з яких оцінюються по 14 балів, а третє – 12 балів.

Питання екзаменаційного білета оцінюються відповідно до таких критеріїв:

Оцінка	Вимоги
«Відмінно» 40-35 балів	Здобувач вищої освіти виявляє глибокі фундаментальні теоретичні знання, повно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, розуміє можливість різних тлумачень однієї і тієї ж проблеми, вміє оцінювати аргументи для її доведення, формулює своє бачення проблеми, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, застосовувати знання на практиці у нестандартних ситуаціях, наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно, вживає мовні засоби відповідно до норм української літературної мови.
«Добре» 34-29 балів	Якщо відповідь студента відповідає тим самим вимогам, що і для оцінки «відмінно», але при цьому студент допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу та мовному оформлення висловлювання. Студент вміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок, може застосовувати вивчений матеріал у стандартних та дещо змінених ситуаціях.
«Задовільно» 28-24 балів	Якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень предмета, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні понять; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження і наводити приклади; не в змозі захистити проект побудови системи роботи з певних тем дисципліни; викладає матеріал непослідовно і допускає помилки в мовному оформленні викладу.
«Незадовільно» 23 бали і менше	Якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні понять, які спотворюють їх зміст, не вміє самостійно побудувати систему вивчення певних тем, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Студент неспроможний виконати стандартні завдання навіть після навідних питань викладача.

Оцінювання екзамену:

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, не допускаються до екзамену. Вони допускаються до екзамену після ліквідації академічної заборгованості за результатами поточного контролю. Вважається, що студент підготувався до екзамену, якщо рейтингова оцінка за його результатом більша або дорівнює 24 балам. Студентам, які за екзамен отримали незадовільну оцінку, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки. Ліквідація академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяється до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості та допускається не більше двох разів з навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий – комісії, яка створюється за розпорядженням декана факультету.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до таблиці відповідності.

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля (навчальної дисципліни)	**Підсумкова оцінка за шкалою ЄКТС**	**Підсумкова оцінка за національною шкалою**
		екзаменаційна
90-100	A (відмінно)/Excellent	відмінно
82-89	B (добре)	добре
75-81	C (добре)/Good	
67-74	D (задовільно)/Satisfactory	задовільно
60-66	E (достатньо)/Enough	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)/Fail	незадовільно
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)/Fail	

12. **Умови визначення успішного засвоєння освітнього компоненту:**

- кредити присвоюються здобувачам вищої освіти після завершення навчальної дисципліни та успішного оцінювання досягнутих ними результатів навчання;
- критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти оцінювання результатів навчання є досягнення ним мінімального порогового рівня оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом, який складає 60% від максимально можливої кількості балів, визначеної відповідними нормативними документами Університету;
- здобувач вищої освіти вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю, якщо він не відпрацював пропущені навчальні заняття, не перескладав оцінки 0, 1, 2, 3 отримані на навчальних заняттях, не виконав або виконав модульну контрольну роботу, завдання самостійної та індивідуальної робіт з оцінкою, що становить менше 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт;
- здобувачам вищої освіти, які за результатами підсумкового контролю отримали незадовільну оцінку, дозволяють ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки;
- ліквідацію академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяють до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості;
- відповідь здобувача вищої освіти, який ліквідовує академічну заборгованість на засіданні комісії, оцінюють за 100-бальною шкалою без урахування рейтингової оцінки поточної успішності;

- за неуспішного проходження оцінювання результатів навчання за освітнім компонентом кредити здобувачі вищої освіти не присвоюють.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» URL : (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

13. **Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.**

Для проведення лекційних і семінарських занять, а також контролю за самостійною роботою здобувачів вищої освіти використовуються мультимедійний проєктор, екран для проектора, ноутбук або персональний комп'ютер, мережа Інтернет, модульне об'єктно-орієнтоване динамічне середовище MOODLE, конференції у Google Meet.

Рекомендована література

І. Основна література:

1. Балух В. О., Коцур В. П. Історія середніх віків. У 2-х т. Т. 2. Високе і пізнє Середньовіччя: курс лекцій. Чернівці: ТОВ "Видавництво "Наші книги"", 2010.
2. Войтович Л. В., Домановський А. М., Козак Н. Б., Лильо І. М., Мельник М. М., Сорочан С. Б., Файда О. В. Історія Візантії. Вступ до візантиністики / За ред. С. Б. Сорочана і Л. В. Войтовича. Львів: Видавництво «Апріорі», 2011.
3. Войтович Л., Козак Н., Овсінський Ю., Чорний М. Medium aevum: середні віки. Підручник для історичних спеціальностей ВУЗів / За ред Л. В. Войтовича. Львів: "Тріада Плюс", 2010.
4. Дейвіс Н. Європа: Історія / Пер. з англ.П. Таращук, О. Коваленко. Київ, 2000.
5. Крижанівський О., Хірна О. Історія середніх віків. Київ: Аквілон-Плюс, 2009. 290 с.

Джерела

1. Історія західноєвропейського Середньовіччя: Хрестоматія / Упорядн. М. О. Рудь. Київ: Либідь, 2005. 654 с.
2. Історія середніх віків (V – XV ст.). Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять / укладач Беззубенко А. В. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2021. 106 с. URL: https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e7a5910b-ea0f-4116-bed0-ce1b4cb2b699/content
3. Історія Середніх віків. Онлайн хрестоматія. URL: https://sites.google.com/view/history-of-the-middle-ages/12

4. Практикум з історії Середніх віків / В. О. Балух, О. В. Балух, В. П. Коцур. Чернівці: Наші книги, 2016. 423 с.

Посібники й підручники:

1. Гордієнко В. В., Гордієнко Г. М. Кривошея І. І. Історія середніх віків. Практикум. Частина І: навч. посібник. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013.
2. Д'ячков С. В., Лиман С. І., Сорочан С. Б. Історія середніх віків: Навчально-методичний посібник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2006.
3. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності. Львів, 1999.
4. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності. Львів, 1999.
5. Зінченко А. Історія дипломатії: від давнини до початку нового часу. Навчальний посібник. Вінниця, Нова книга, 2002.
6. Історія західних та південних слов'ян / За ред. В. І. Ярового. Київ: "Либідь", 2003.
7. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. Л. О. Зашкільняка. Львів, 2001.
8. Історія Великої Британії: Навч. посібник для студентів факультету іноземних мов денної та заочної форм навчання / укл.: І. І. Кривошея, О. В. Барвінок. : КНТ, 2017. 206 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kryvosheia_Ihor/Istoriia_Velykoi_Brytanii.pdf?
9. Історія середніх віків. Практикум. Частина ІІ: Навч. посіб. / В. В. Гордієнко, Г. М. Гордієнко, І. І. Кривошея, О. О. Салата. Умань, 2014.
10. Історія середніх віків. Практикум. Частина ІІ: навч. посібник / В. В. Гордієнко, Г. М. Гордієнко, І. І. Кривошея, О. О. Салата. Київ: КНТ, 2017.
11. Кеда М. К. Практикум з історії Середніх віків країн Європи та Америки: Навчально-методичний посібник для студентів пед. вишів. Чернігів: Вид. Лозовий В. М., 2011. 264 с.
12. Крижановська О. О., Крижановський О. П. Історія Середних віків. Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя: Курс лекцій: Навч. посібник. Київ: Либідь, 2004.
13. Кузовков В. В., Горбенко К. В. Історія середніх віків: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Миколаїв: Іліон, 2020, 247 с. URL: http://history.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/Історія-середніх-віків.-Навчально-методичний-посібник_Кузовков-В.В.-Горбенко-К.В..pdf
14. Юга О. А. Історія середніх віків (друга половина XI – кінець XV ст.): навчально-методичний посібник з організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти історичного факультету [Електронний ресурс].

Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 92 с.

ІІ. Допоміжна література

1. Ададуров В. Історія Франції. Королівська держава та творення нації (від початків до кінця XVIII століття). Львів: вид-во УКУ, 2002.

2. Алексаха А. Г. Демографічна криза в Англії XIV ст., її причини та наслідки в економіці. Історія торгівлі, податків та мита, 2014, № 1(9), 13–17. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/itpm_2014_1_4.pdf

3. Алексаха А. Г. Демографічні процеси в доіндустріальних суспільствах і їх вплив на розвиток економіки. Історія торгівлі, податків і мита : зб. наук. праць. Дніпропетровськ, 2013, № 2, 141–147. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/itpm_2013_1_4%20(1).pdf

4. Алексаха А. Г. Деякі тенденції розвитку європейської торгівлі у пізньому середньовіччі та в нові часи. Історія торгівлі, податків та мита, 2013, № 1, 71–75. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/itpm_2013_1_9%20(1).pdf

5. Беззубенко, А. Демографічна ситуація в Західній Європі у період високого середньовіччя. Літопис Волині, 2022, (27), 137–141. URL: http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/374/313

6. Боднарюк Б. Сутність та соціальна база формування орденських чернечих корпорацій Європи у VI – XIII сторіччях. Київ: Поліграф. д-ця Ін-ту іст., 1995.

7. Боєва С. М. Феодалізм у Західній Європі: генезис, характерні риси, тенденції розвитку. Сторінки історії: збірник наукових праць, 2018, (46), 16–29. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/136721-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-310002-1-10-20181015.pdf

8. Вітер, І. І. Розвиток продуктивних сил європейських країн в період переродження феодального господарства у ринкове наприкінці XV – на початку XVI століття. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права*, 2016, Вип 23, 309–324. URL: https://elibrary.ivinas.gov.ua/3838/1/Naykovi-zapiski-23-2016-309-324.pdf

9. Войтович Л., Целуйко О. Правлячі династії Європи. Біла Церква, 2008.

10. Галушко К. Д. Історія, географія і культура Англії в стародавню і середньовічну добу. Київ: КДЛУ, 2002. 207 с.

11. Головко О. Б. Методологічні проблеми вивчення розвитку держави та державності у населення України доби середньовіччя та раннього модерного часу. Методологічні проблеми вивчення розвитку держави і державності у населення України доби середньовіччя та раннього модерного часу. Наукові записки Академії наук Вищої школи України. Том VII. Київ, 2012.

12. Гуменюк Г. П. До питання про розробку та прийняття “Саксонського зерцала” (XIII ст.). Актуальні проблеми держави і права : зб.наук.праць. Одеса, 2007. Вип. 36. URL: http://www.apdp.in.ua/v36/56.pdf

13. Диса К. Історія повсякденного життя в ранньомодерній Європі. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2014, 129 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Dysa_Kateryna/Istoriia_povsiakdennoho_zhyttia_v_rannomodernii_Yevropi.pdf?

14. Карліна О. Три суспільні стани і проблема міста в середні віки. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія історія, 2011, вип. 106, 29–32. URL:file:///C:/Users/Admin/Downloads/VKNU_Ist_2011_106_11.pdf

15. Ковальова С. Г. Ремісничий цех за середньовічним міським правом. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*, 2018, № 2 (36). URL: http://pravosnu.lg.ua/Actual-36/Kovalova112-118.pdf

16. Ковальова С. Г. Ремісничий цех європейського середньовічного міста XII–XV ст.: виробничо-соціальна стратифікація та відносини між стратами (на матеріалах цехових статутів). *Часопис Київського університету права,* 2019, № 3, 35–40. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Chkup_2019_3_8.pdf

17. Ковальова С. Г. Формування страти цехових майстрів у середньовічних європейських містах XII – XV ст. (на матеріалах цехових статутів). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція,* 2019, № 40, 8–11. URL: https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc40/4.pdf

18. Кшановський, Р. Значення королівських лицарів для англійської монархії за правління трьох Едуардів (1272–1377 рр.). Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія, 2017, вип. 2, ч. 2, 69–75. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9252/1/Kshanovskiy.pdf

19. Лінч Дж. Середньовічна церква: Коротка історія. Київ, 1994.

20. Лиман С. І. Історія середньовічного міста в працях медієвістів України в 1805–1880–ті роки. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Історія", 2003, № 9, 201–209. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/32792/1/ІСТОРІЯ%20СЕРЕДНЬОВІЧНОГО%20МІСТА%20В%20ПРАЦЯХ%20МЕДІЄВІСТІВ%20УКРАЇНИ%20В%201805%20-%2080-%20ті%20РОКИ.pdf

21. Поліщук А. О., Михальчук Р. Ю. Економічний розвиток міст Західної європи в XI–XVст. Актуальні питання історії України, всесвітньої історії та методик їх викладання : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Рівне, 19 травня 2023 року). Рівне, 2023, 99–102. URL: https://www.megu.edu.ua/sites/default/files/2023-10/Zbirnuk_materialiv_konferencii_2023.pdf

22. Фергюсон Н. Цивілізація. Як Захід став успішним. Київ: Наш формат, 2018, 488 с.

23. Чепіженко В. Як жилося у середньовічному місті до та після чуми? Місто: історія, культура, суспільство, 2020, вип. 10 (3), 127–131. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/misto_2020_10_13.pdf

24. Чередніченко О. Соціальна конфліктність в англійських містах XIV–XV ст. Етнічна історія народів Європи, 2017, вип. 51, 127–133. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/eine_2017_51_19%20(1).pdf

25. Юга О. Механізми посилення військового потенціалу Франції в умовах Столітньої війни (за “Великим березневим ордонансом” 1357 року). Наукові праці Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. [Електронний ресурс]. Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. Вип. 24. С. 154–156.

26. Юга О. Проблемний метод у викладанні курсу “Історія середніх віків” в закладі вищої освіти. *Проблеми дидактики історії: зб. наук пр.* Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Вип. 14. С. 243-250.

27. Юга О. “Рецепт” реформування суспільно-політичного життя пізньосередньовічної Франції згідно “Великого березневого ордонансу” 1357 р. Наукові праці Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки. Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. Т. 46: До 75-річчя від дня народження академіка Валерія Смолія. С. 41-47. URL: https://drive.google.com/file/d/1mhvqrJjqKYAg4geXgtbJmxJ8Bx5XTT8L/view